

I. Úvod do studia

Základy muzejní konzervace

definice, historie, etické kodexy a zásady,
požadavky na profesi

Ing. Alena Selucká

Technické muzeum v Brně

Metodické centrum konzervace

selucka@tmbrno.cz

Poslání konzervátora-restaurátora

- Základním posláním konzervátora-restaurátora je podílet se na zachování hmotného kulturního dědictví v zájmu současné a budoucí generace. Konzervátor-restaurátor významným způsobem přispívá k rozpoznání a vnímání kulturního dědictví s ohledem na jeho estetickou, historickou a fyzickou integritu. (*E.C.C.O. Professional Guidelines, 2002*).

Konzervování-restaurování
orientální přilbice,
MCK TMB, 2015

Historie konzervování-restaurování

Estetické
restaurování

Vědecké
metody
restaurování

Interdisciplinární
konzervování-
restaurování

Restaurování kolem r. 1800

De-restaurování v r. 1973

Restaurování v r. 2006
- 2008

Restaurování sochy – Bohyně zdraví , The Getty Conservation Institute
The Hope Hygieia , Roman, A.D. 140–160.

Terminologie

- Usnesení k terminologii konzervace hmotného kulturního dědictví, Konference ICOM – CC, New Delhi , 22 – 26. 9. 2008:
 - **Conservation: preventive conservation / remedial conservation / restoration**
- Dokument o profesi konzervátora-restaurátora AMG ČR, Komise konzervátorů-restaurátorů AMG, 2011
 - <https://www.cz-museums.cz/web/amg/organy-amg/komise/komise-konzervatoru-restauratoru/dokumenty>
- Evropská komise pro standardizaci CEN – European Committee for Standardisation (CEN T/ 346 – Conservation of Cultural Property
 - **ČSN 961509, EN 15898: Ochrana kulturního dědictví - Základní obecné termíny a definice; účinnost: 1. 9. 2012**

Konzervování-restaurování (konzervování):

- preventivní konzervace
- sanační (kurativní) konzervace
- restaurování

Terminologie

- **Konzervování-restaurování (konzervace), Dokument o profesi ko-re AMG, 2011:**
 - **Preventivní konzervace (PK):** soubor nepřímých opatření vedoucích k ochraně *předmětu* prostřednictvím systematické kontroly a případné úpravy prostředí, v němž je či bude předmět uchovávan tak, aby předměty setrvaly v pokud možno nezměněném stavu.
 - **Sanační konzervace (SK):** konzervace spočívá v ochraně *předmětu* pomocí systému přímých zásahů s cílem stabilizovat jeho současný fyzický stav při maximálním úsilí o zachování *komplexní hodnoty předmětu*.
 - **Restaurování (R):** je činnost, která interpretuje *celistvost-integritu předmětu* na určitém známém stupni jeho historického vývoje. Hlavním důvodem je dosažení srozumitelnosti předmětu. V určité míře tak dochází k obnovení estetické, technické, hudební aj. funkčnosti-účinnosti *předmětu*. *Restaurování* zahrnuje nejen doplňování chybějících či silně poškozených prvků, ale také odstranění těch prvků, které srozumitelnost nebo funkčnost-účinnost *předmětu* omezují. Zásah do autenticity *předmětu* je přitom nezbytný, ale měl by být co nejmenší.

PK: Balení a transport

SK: Chemická desinsekce

R: Doplnění intarzie

Etické kodexy

- The Conservator-Restorer: a Definition of the Profession, ICOM-CC, Copenhagen, 1986
- Profesionální etický kodex ICOM pro muzea, 2006 (revize 2017)
- E.C.C.O. Professional Guidelines I. (2002), II. (Code of Ethics, 2003), III. (Education, 2004)
- The Ethics Checklist, Victoria & Albert Museum, 2004 (2. vydání),

- **Dokument o profesi konzervátora-restaurátora AMG, Komise konzervátorů-restaurátorů, 2011**
- Etický kodex a zásady pro praxi restaurování výtvarných uměleckých děl Asociace restaurátorů Praha, 2014 http://www.ckr.g6.cz/?page_id=9

Komplexní hodnota předmětu

- Ad. 3.2) *Konzervátor-restaurátor respektuje komplexní hodnotu předmětu svěřeného do jeho péče.*

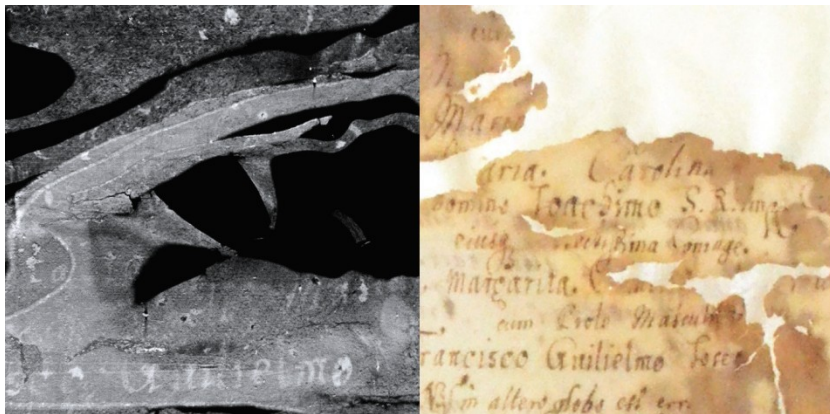
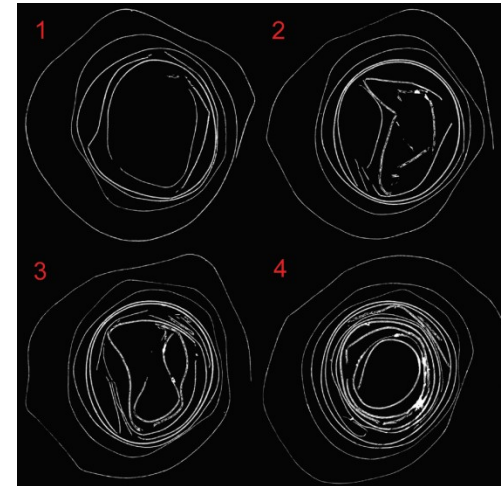
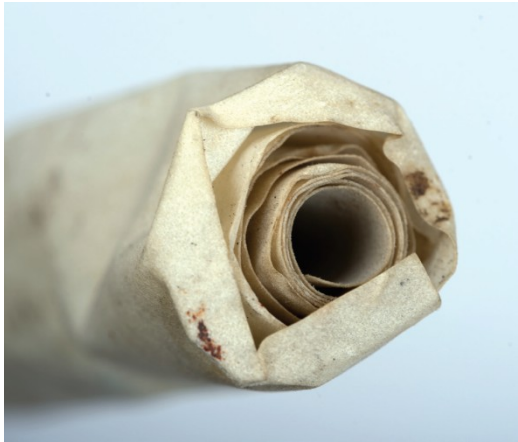
*Měděné spirálovité prstýnky
s otisky lidských prstů, únětická kultura,
výzkum Archeologického centra v Olomouci,
Konzervováno v MCK TMB, 2004*

Korozní vrstvy s otisky lidských prstů
= komplexní hodnota předmětu ?

Komplexní hodnota předmětu stanovení koncepce zásahu

- 3D vizualizace pergamenového svitku z r. 1665 umístěného ve věži kostela v Telči

Průzkum – Tomograf Centra Excellence v Telči
Restaurování: Státní okresní archiv v Jihlavě
Zdroj: Benešová, M. a kol.: In Fórum pro ko-re,
2019

<https://mck.technicalmuseum.cz/casopis-fkr/>

Komplexní hodnota předmětu – stanovení koncepce zásahu

Vyjmutí relikvií =
narušení autenticity?

Zlacená bronzová socha Buddhy, 14. stol., Tibet,
Victoria & Albert Museum, Conservation Journal 2002, Issue 40

Komplexní hodnota předmětu – stanovení koncepce zásahu

Parní tramvaj Caroline, r. 1889, Technické muzeum v Brně, konzervováno-restaurováno v r. 1993 – vyměněn původní kotel za nově zhotovený, depo DP města Brna

Minimální intervence/ Reverzibilita

- Ad. 3.11) *Konzervátor-restaurátor* používá takové postupy, přístroje a materiály, které dle současného stavu poznání nejméně poškozují a ovlivňují *předmět*. Materiály použité v rámci *konzervování* by měly být snadno a kompletně odstranitelné (reverzibilní).

odstranění patiny ?

odkrytí puncu „MB“

Stříbrný pohárek, 1607, Moravská galerie v Brně, konzervováno v MCK TMB v r. 2012

Preventivní konzervace

- Ad. 3.9) V rámci rozhodovacího procesu při navrhování postupu *konzervace* nesmí *konzervátor-restaurátor* opomenout žádný z prostředků a nástrojů *preventivní konzervace*.

Keramické střepy vhodně uložené,
ale nerestaurované

Archeologický nález stabilizovaný
utěsněním v obalu při nízké RV

Preventivní konzervace / Sanační konzervace / Restaurování

Pistole jezdecká, r. 1704, SNM,
stav před požárem

Stav po požáru na hradě Krásna Hôrka, r. 2012 -
Preventivní konzervace – ponechání fragmentů in-situ?

Sanační konzervace – očištění a stabilizace pouze originálních dílů?

Restaurování – doplnění replik poškozených dílů a kompletace artefaktu?

Spolupráce / Sdílení znalostí

- Ad. 3.16) *Konzervace* je interdisciplinární obor, proto je spolupráce s odborníky z jiných oborů i z řad *konzervátorů-restaurátorů* velmi důležitá a neodmyslitelně spojena s celým procesem *konzervace*.
- Ad. 3.17) *Konzervátor-restaurátor* přispívá k rozvoji profese sdílením svých zkušeností a získaných informací, nejlépe formou publikování dosažených výsledků a vzděláváním studentů a praktikantů.

Konference konzervátorů-restaurátorů,
2019, Rožnov p. Radhoštěm

Workshop emailování, 2017, MCK TMB

Zpracování konzervátorsko-restaurátorské dokumentace

Ad 3.13) *Konzervátor-restaurátor* usiluje o maximální srozumitelnost a trvanlivost dokumentace, která zůstává jako autorské a zaměstnanecké dílo v jeho duševním vlastnictví. V dokumentaci musí být uvedeny všechny *osoby*, které se podílely na vlastní konzervaci. Dokumentace musí být poskytnuta vlastníkovvi či správci předmětu:

- Součástí dokumentace je zpráva o průzkumu a odsouhlasený ko-re záměr
- Popis použitých postupů – zdůraznění postupů odlišných od navrhovaných v ko-re záměru
- Použité prostředky a materiály (+ příp. materiály, metody zvažované, ale nepoužité)
- Interpretace materiálového a technologického průzkumu (základního a rozšířeného)
- Materiály odebrané během zásahu – jejich uložení
- Nové informace a skutečnosti zjištěné během zásahu
- Změny na předmětu během ošetření – popis stavu předmětu po ošetření
- Fotodokumentace průběhu prací, stavu před a po ošetření předmětu
- Jména spolupracovníků, asistentů
- Doporučení pro uložení a zacházení s předmětem
- Závěr, vyhodnocení
- Datum práce/datum zhotovení zprávy; jméno autora

Literatura

- BRANDI, Cesare: *Teorie restaurování*. 2000. ISBN: 80-86359-03-4
- Dokument o profesi konzervátora-restaurátora, Asociace muzeí a galerií, 2011, <https://www.cz-museums.cz/web/amg/zakladni-dokumenty/dokument-o-profesi-konzervatora-restauratora>
- E.C.C.O. Professional Guidelines I. (2002), II. (Code of Ethics, 2003), III. (Education, 2004), <http://www.ecco-eu.org/documents/>.
- HALL, Anie: *Ethical considerations in the treatment of a Tibetan sculpture*, Conservation Journal 2002, Issue 40, Victoria and Albert Museum, <http://www.vam.ac.uk/content/journals/conservation-journal/issue-40/ethical-considerations-in-the-treatment-of-a-tibetan-sculpture/>
- HENDERSON, Jane, NAKAMOTO, Tanya: *Dialogue in conservation decision-making*, Studies in Conservation, 2016, ISSN: 0039-3630 (Print) 2047-0584 (Online) Journal homepage: <https://www.tandfonline.com/loi/ysic20>, str. 67 – 78.
- ICOM Code of Ethics for Museums, International Council of Museums, 2017, ISBN 978-92-9012-420-7, <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOM-code-En-web.pdf>
- Oficiální stránky restaurátorů ČR pro ustavení celorepublikové oborové organizace, http://www.ckr.g6.cz/?page_id=9
- Profesní etický kodex ICOM pro muzea, ICOM, 2006, ISBN 92-9012-260-9, <http://network.icom.museum/icom-czech/>
- The Ethics Checklist, Victoria and Albert Museum, 2004, <http://www.vam.ac.uk/content/journals/conservation-journal/issue-50/appendix-1/>
- J. A. Smith: *The Ethics of doing nothing*, JIC, 2018, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/19455224.2017.1416650?needAccess=true>
- Vácha, Zdeněk: *Koncepce restaurování - více otázek než odpovědí?*, s. 7-9, http://www.artefakt.cz/dokumenty/VI.konf/VI.sbornik_7-9.pdf